

I lære som Reporter på

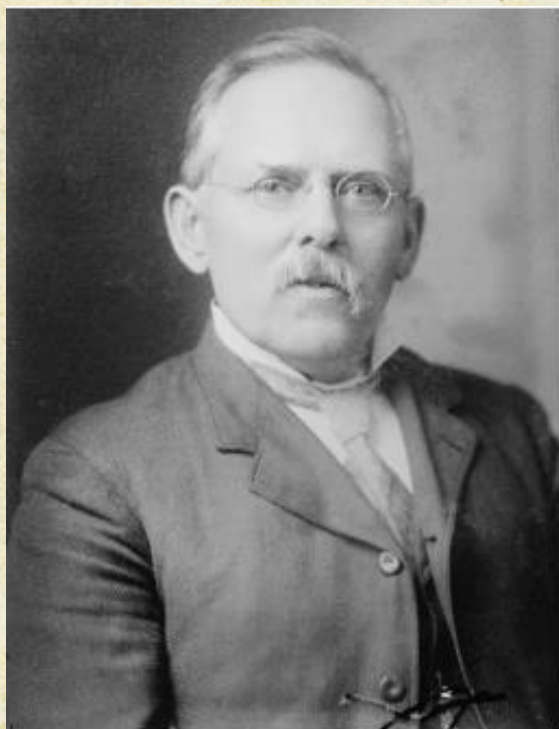
JACOB A. RIIS MUSEUM

ET UNDERVISNINGSFORLØB OM UDVANDRING OG INDVANDRING FOR UDSKOLINGEN

Jacob A. Riis - en introduktion

Historien om Jacob A. Riis (3. maj 1849 - 26. maj 1914) er både historien om et spændende og dramatisk personligt liv, men samtidigt også en fortælling og et vidnesbyrd om udvandringen fra Danmark til USA i 1800-tallets sidste halvdel, om samfundsforhold og socialpolitik (i både USA og Danmark), om fotografiets barndom, om forskellene på Europa og USA og meget mere.

Riis opnår stor hæder i USA

Jacob A. Riis fra Ribe er nok Danmarks mest berømte og betydningsfulde udvandrer. Han var ridder af Dannebrog og nær ven med både USA's præsident Theodore Roosevelt og den danske kongefamilie. Han er blevet kaldt både "New Yorks mest nyttige borger" og "Den ideelle amerikaner", og i USA findes derfor mindesmærker for ham rundt om i landet, ligesom han endnu er en del af New Yorks skolebørns pensum.

En fremtrædende socialreformator

Årsagen til at Riis opnåede denne berømmelse skal findes i hans evne til at dokumentere, fortælle og ændre tingenes tilstand. Han nåede nemlig at skrive et utal af avis- og tidsskriftsartikler, udgive 14 bøger (heraf to bestsellere), og ikke mindst at blive kendt for ca. 300 fotografier, der dokumenterede New Yorks slum i slutningen af 1800-tallet. Dokumentationen åbnede omverdenens øjne for de kummerlige vilkår, mange mennesker levede under i verdens dengang tættest befolkede by. Egne livserfaringer gjorde ham til en af tidens mest fremtrædende socialreformatorer, der både gennem sit journalistiske virke og øvrige arbejde ihærdigt stræbte efter at ændre forholdene for samfundets svageste.

Riis kort fortalt

SIDE 1/4

I lære som Reporter på

JACOB A. RIIS MUSEUM

ET UNDERVISNINGSFØRLØB OM UDVANDRING OG INDVANDRING FOR UDSKOLINGEN

Jacob A. Riis blev født i Ribe i 1849 som søn af Caroline og Niels Edvard Riis, der var lærer på latinskolen. Barndommen var præget af at den 2 ellers kvikke Jacob ikke havde meget lyst til at gå i skole, og derfor ikke levede op til den strenge faders forventninger. Tilmed var Jacob en del af en større børneflokk, men kun få af hans søskende overlevede barndommen.

Som ung blev Jacob voldsomt forelsket i Elisabeth, der var plejebarn hos byens rigeste mand, fabrikant Giørtz, der boede i den prægtige bygning, som i dag rummer Ribe Kunstmuseum. Forelskelsen blev livslang, men den halvfattige Riis var et umage match for rigmandsdatteren. Riis uddannede sig som tømrer, men efter at have fået afslag på sit frieri til Elisabeth besluttede den ulykkelige unge mand sig for at emigrere til USA i 1870, og blev derved en del af den store udvandring fra Europa, der foregik på dette tidspunkt.

Ikke en dans på roser

Ankomsten til New York var brutal pga. den store indvandring. Mennesker fra hele verden søgte lykken her, og de første par år overlevede Riis med nød og næppe ved at vandre rundt og ernære sig med en masse forskellige småjobs. Han var således selv en del af den slum, han senere skulle bekæmpe så ihærdigt.

Denne del af hans liv er skildret i nogle små lommebøger, som endnu er bevaret. Heri kan man også læse, hvordan han konstant tænker på Elisabeth.

Jobbet som ændrede alt

Den pressede Riis var tæt på at opgive alt, men blev ved et lykketræf en dag tilbudt et job, der skulle komme til at ændre alt for ham. Han fik ansættelse som journalist ved en lokal avis, som han senere selv købte. Da han sidenhen solgte avisen, havde han penge nok til at tage til Danmark igen og kunne nu gifte sig med Elisabeth og sammen tog de tilbage til New York. Her blev Riis journalist og politireporter og skrev om de fattige immigranternes usle forhold i slummen, som var opstået pga. grådige boligspekulanter, og politiets korrupsion. Riis begyndte også at løbe betydningsfulde folk på dørene

SIDE 2/4

I lære som Reporter på

JACOB A. RIIS MUSEUM

ET UNDERVISNINGSFORLØB OM UDVANDRING OG INDVANDRING FOR UDSKOLINGEN

for at gøre noget ved problemerne. Men det var som om skrivelserne ikke rykkede nok ved folks opfattelse. Den bedst etablerede del af New Yorks borgere anede ikke noget om, hvordan den anden halvdel levede.

På et tidspunkt læste Riis om blitzlysets opfindelse og sammen med nogle amatørfotografer begyndte han at tage på natlige fototogter i slummen. Billederne viste han frem ved foredrag og efterhånden betød den trykkes teknologiske udvikling også at billederne kunne ledsage hans artikler som illustrationer, hvilket efterhånden åbnede borgernes øjne for, at der var store problemer. Efterhånden som Riis blev mere og mere kendt, voksede publikummet til hans foredrag, og han var i lange perioder borte fra hjemmet pga. sine foredragsturneer. Riis selv opfattede sig primært som socialreformistisk forfatter, men i

dag er det navnlig hans billeder, der er kendte, idet de tydeliggjorde vigtige samfundsmæssige problemstillinger, ligesom de i dag anerkendes som et af de tidligste eksempler på fotodokumentarismen.

Bøger af og om Jacob A. Riis

Jacob A. Riis er primært kendt for sit socialreformatoriske virke. Dette fylder da også godt i hans forfatterskab, hvor hans første bog "How the Other Half Lives" fra 1890 blev en øjenåbner for mange, og den ene af to bestsellere for Riis. Riis' anden bestseller var selvbiografien "The Making of an American" fra 1901. Men Riis skrev også en biografi om venen Theodore Roosevelt, flere bøger om slummen, udgav en bog om nordiske heltesagn, og forsøgte sig også som skønlitterær forfatter. I sidstnævnte kategori kredsede han især om julen, som han havde et svagt punkt for. Bortset fra nogle få artikler, som han sendte hjem til danske blade og aviser, skrev Riis alle sine tekster på engelsk. Alle hans 14 bøger (samt én, der blev udgivet efter hans død) er derfor oprindeligt engelsksprogede. Selvbiografien "The Making of an American" blev kort efter udgivelsen oversat til dansk af en amerikaner, men Riis var ikke selv tilfreds med denne version. Den tilbageskuende hyldest til Ribe, "The Old Town", er

SIDE 3/4

I lære som Reporter på

JACOB A. RIIS MUSEUM

ET UNDERVISNINGSFORLØB OM UDVANDRING OG INDVANDRING FOR UDSKOLINGEN

efter Riis' død blevet oversat til dansk, men ellers er hans udgivelser ikke udkommet på dansk, ikke engang gennembrudsværket "How the Other Half Lives". Til gengæld vidner oversættelser til utallige andre sprog om Riis' betydning. Især "How the other Half Lives", men også andre af hans bøger er udkommet i hele verden, og findes på andre sprog som bl.a. fransk, spansk, svensk, norsk, islandsk, portugisisk og japansk.

Der er udgivet en ret stor mængde engelsksproget litteratur om Jacob A. Riis. Men også på dansk har han været genstand for forskellige

forfatteres interesse. Mest kendt er nok biografien "Den Ideelle Amerikaner" af Tom Buk-Swienty. En kortere biografi er skrevet af tidligere leder af Ribe Byhistoriske Arkiv, Susanne Benthien, og i de sidste år har ansatte ved Sydvestjyske Museer (som står bag Jacob A. Riis Museum) skrevet om nye sider af sagen i museets årbog Levende Viden.

SIDE 4/4